

CZĘŚĆ II: RECENZJE**RECENZJA KSIĄŻKI DOROTY TOMCZYSZYN
PT. „RODZINA Z DZIECKIEM NIEPEŁNOSPRAWNYM INTELEKTUALNIE
W WYMIARZE SPOŁECZNYM I EKONOMICZNYM”**

Rozprawy Społeczne Nr 2 (V) 2011

Wiesław Romanowicz

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Książka autorstwa dr Doroty Tomczyszyn została wydana przez Wydawnictwo PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej w 2011 roku. Liczy 233 strony i składa się ze wstępu, dziewięciu rozdziałów, wniosków, zakończenia, bibliografii i aneksu. Recenzowane opracowanie jest kolejną publikacją tej autorki, która pracuje jako nauczyciel akademicki w Instytucie Socjologii Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

Niniejszą książkę autorka adresuje nie tylko do rodzin bezpośrednio związanych z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie, lecz również do pracowników poradni, placówek i instytucji pedagogicznych, szkół specjalnych, ośrodków pomocy społecznej i wszystkich osób zainteresowanych tym tematem. Jako socjolog i pedagog specjalny autorka w sposób komplementarny i przemyślany stawia sobie trudne zadanie. Chce wykazać, że postawy społeczeństwa wobec osób z niepełnosprawnością intelektualną różnią się od postaw wobec innych osób niepełnosprawnych. Ze specyfiki niepełnosprawności wynika, że trudno zestawiać osoby z niepełnosprawnościami fizycznymi z osobami z niepełnosprawnościami intelektualnymi. Chociaż osoby z lekkim upośledzeniem umysłowym – jak pisze autorka – rzeczywiście w wielu sektorach życia są samodzielne, jednak większość osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi nie może funkcjonować bez opieki najbliższych. Osoby z głębszymi stopniami upośledzenia nie założą rodziny, nie będą posiadały dzieci, nie skończą nawet szkoły zawodowej, nie zarobią na swoje utrzymanie, a większość nawet prac zarobkowych nigdy nie będzie w stanie wykonywać.

Tym większe słowa uznania należą się autorce, która bardzo odważnie podjęła się zbadania tego zagadnienia i konsekwentnie dążyła do osiągnięcia postawionego celu. Celem badań było poznanie sytuacji społeczno-ekonomicznej rodziny wychowującej dziecko z niepełnosprawnością intelektualną. Kolejnym celem badań było również porównanie postaw wobec niepełnosprawności deklarowanych

przez osoby pełnosprawne i rodziców dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. Szczególnie jest to ważne z uwagi na badawczy charakter pracy.

Aby poznać postawy, autorka skonstruowała ankietę pt: „Sytuacja społeczno-ekonomiczna rodzin wychowujących dziecko z niepełnosprawnością intelektualną” oraz wykorzystała Skalę Postaw Wobec Osób Niepełnosprawnych. W celu zbadania postaw wobec niepełnosprawnych wprowadzono do badań dwie grupy porównawcze. Jedną z nich stanowili studenci studiów stacjonarnych Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej kierunków socjologia, zarządzanie i pedagogika. Kolejną grupę badawczą stanowiła losowo wybrana grupa ludności powiatu bialskiego. Łącznie przebadano 408 osób. W badaniach wzięło udział 136 rodzin dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, 136 studentów i 136 mieszkańców powiatu bialskiego. Autorka niewiele wspomina o sposobie doboru próby wśród mieszkańców powiatu bialskiego oraz mgliście interpretuje ilość respondentów w grupach porównawczych.

Autorka w toku analiz materiału badawczego sukcesywnie opisuje i rozwiązuje poszczególne problemy badawcze, wykorzystując do tego celu stosowne tabele i wykresy. Trzeba zauważyć, że niektóre wykresy są mało czytelne i można było wybrać inną formę prezentacji wyników badań. W pierwszych rozdziałach przedstawia sytuację rodzin we współczesnym społeczeństwie. Opisuje funkcje oraz proces transformacji rodzin. Wprowadza czytelnika w problematykę rodzin, które posiadają dziecko niepełnosprawne intelektualnie oraz w sposób syntetyczny dokonuje przeglądu badań i literatury na ten temat. Dużo miejsca poświęca społecznemu i ekonomicznemu aspektowi funkcjonowania rodzi posiadających dziecko niepełnosprawne intelektualnie. Pisze o procesie integracji społecznej w środowisku pracy i spędzaniu czasu wolnego przez te rodziny. W ostatnim rozdziale porównuje postawy wobec osób niepełnosprawnych w odbiorze studentów, mieszkańców powiatu bialskiego i rodziców dzieci

z niepełnosprawnością intelektualną. Bardzo pomocne dla czytelnika są statystyczne wyniki badań zamieszczone w aneksie. Analizy dokonuje logicznie i bardzo przejrzysto, co pozwala na zapoznanie się z opisywanymi problemami osobom, które dotychczas nie miały styczności z tą problematyką. Dość swobodnie porusza się w problematyce osób niepełnosprawnych i trafnie wyciąga wnioski. Sądzę, że najistotniejszym elementem recenzowanej pracy są spostrzeżenia autorki i jej wnioski z badań, które przytoczę w skróconej wersji.

1. Z badań wynika, że dzieci z niepełnosprawnością intelektualną zazwyczaj wychowywały się w rodzinie pełnej.
2. Rodzice uważali, że najistotniejsze trudności w wychowaniu dziecka z niepełnosprawnością to problemy wynikające z postaw środowiska społecznego wobec ich niepełnosprawnych dzieci.
3. Większość rodziców zauważyła proces pozytywnych zmian w traktowaniu osoby niepełnosprawnej w środowisku społecznym.
4. Porównując postawy studentów, mieszkańców powiatu i rodziców należy zauważyć, że posta-

wy wszystkich badanych grup wobec osób niepełnosprawnych należy ocenić pozytywnie.

5. Ponad połowa badanych rodziców twierdziła, że ich dziecko posiada kolegę o pełnej sprawności intelektualnej i spędza z nim czas wolny poza domem.
6. Z różnorodnych form spędzenia czasu wolnego korzystało tylko co drugie badane dziecko.
7. Największym marzeniem rodziców było zdrowie ich dzieci oraz życzliwe i przychylne środowisko społeczne.

W zakończeniu niniejszej książki autorka zadaje wiele pytań o kierunek i formy pomocy ze strony instytucji społecznych i poszczególnych obywateli. W sposób bardzo emocjonalny wykazuje przepaść pomiędzy teoriami naukowymi, a realną i często nieodpowiednią pomocą dla rodzin. Odnoszę wrażenie, że kolejnym celem autorki była próba uświadomienia i uwrażliwienia społeczeństwa na problemy rodzin, które podejmują trud wychowywania niepełnosprawnego dziecka. Stąd aby tę sugestię autorki wypełnić, proponuję sięgnąć po recenzowaną książkę, która jest pracą ciekawą poznawczo i dojrzałą naukowo.

SECTION II: REVIEWS

**THE REVIEW OF THE BOOK BY DOROTA TOMCZYSZYN TITLED
"THE FAMILY WITH A MENTALLY HANDICAPPED CHILD
IN THE SOCIAL AND ECONOMIC DIMENSION"**

Social Dissertations, Issue 2 (V) 2011

Wiesław Romanowicz

Pope John Paul II state School of Higher Education in Biała Podlaska

The book written by Dorota Tomczyszyn, Ph.D. was published by the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska in 2011. The book amounts to 233 pages and is composed of the introduction, nine chapters, the conclusions, the ending, the sources and the appendix. The reviewed study is the subsequent publication of this author who works as a university teacher in the Sociology Institute of the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska.

The author addresses the following book not only to the families directly connected with the mentally handicapped people but also to the workers of the counselling centres, teaching units and institutions, special schools, the social assistance centres and to all the people interested in this subject. As a sociologist and special education teacher the author in a complementary and well-thought-out manner gives herself a difficult task. She wants to prove that the attitude of the society towards the mentally handicapped people is different than towards other handicapped people. According to the specificity of the handicap, it is obvious that comparing people physically handicapped with mentally handicapped ones is difficult. Despite the fact that people with slight mental handicap – as the author writes – are really able to function independently in many life sectors but the majority of people with mental handicap cannot function without the help of the relatives. The people with the biggest level of handicap will not set up a family, have children, graduate from even a vocational school, make a living and most of them will never be able to perform any money-earning work.

The author deserves the words of appreciation for deciding to examine this topic and that she was persistent to achieve the set goal. The aim of the research was making the insight into the economic and social situation of the family which brings up a mentally handicapped child. The next aim of the examination was a comparison of the attitudes towards the handicap declared by healthy people and the parents of the mentally handicapped children.

It is particularly important because of the research character of the work.

To get to know the attitudes better, the author prepared the survey titled: "The economic and social situation of the families which bring up a mentally handicapped child" and she made use of the Scale of the Attitudes towards the Handicapped People. In order to examine the attitudes towards the handicapped two comparison groups were introduced into the research. One of them was composed of the students of full-time studies of the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska learning at the departments of sociology, marketing, pedagogy. In the second research group there were randomly chosen groups of people of the Bialski District. Altogether four hundred and eight people were examined. In the research there were one hundred and thirty-six families of mentally handicapped children involved, one hundred and thirty-six students and one hundred and thirty-six residents of the Bialski District. The author does not write much about the method of choosing given people from the residents of the Bialski District and vaguely interprets the number of respondents in the comparison groups.

The author in the process of analysis in the research material gradually describes and solves the particular research problems using proper tables and diagrams. It is worth noticing that some diagrams are not clear and the other form of the presentation of the research results could have been chosen. In the first chapters she presents the situation of the families in the contemporary society. She describes the functions and the processes of family transformations. She introduces the reader into the situation of families which have a mentally handicapped child and in a systematic way she makes the insight into the researches and literature connected with that subject. She devotes a lot of time to the society and to the economic aspect of the functioning of families with a mentally handicapped child. She writes about the process of the social integration at the work place and about spending free time by

these families. In the last chapter she compares the attitudes towards the handicapped people of the students, the residents of the Bialski District and of the parents of mentally handicapped children. The statistic results presented in the appendix are very helpful for the reader. The analysis is made in a logical and very clear way which makes it easier to get acquainted with it for people who are not familiar with this issue. She has no problems with dealing with the matter of handicapped people and draws conclusions accurately. I suppose that the most essential elements of the reviewed work are the author's observations and conclusions which I will present in a shortened version:

1. According to the research the mentally handicapped children are usually brought up in the full families.
2. The parents think that the most difficult elements of bringing up a mentally handicapped child are the problems deriving from the attitude of the society towards their handicapped children.
3. The majority of parents noticed the process of the positive changes as for the treatment of a handicapped person in the society.
4. Comparing the attitudes of the students, the

residents of Bialski District and of the parents it should be noted that all the attitudes of the examined groups towards the handicapped people should be judged positively.

5. More than a half of the examined parents claimed that their child has a friend who is mentally healthy and he/she spends time with this friend outdoors.
6. Only every second child spends his/her free time in the diverse way.
7. The biggest wish of the parents was the health of their children and the positive attitude of the society towards them.

In the ending of the book the author asks many questions about the direction and the form of help from the social institutions and from the particular people. In a very emotional way she shows the gap between the scientific theories and the real and so frequently improper help for the families. I have a feeling that the next aim of the author was an attempt to make the society conscious and sensitive to the problems of the families which take up an effort to bring up a mentally handicapped child. So to put the author's suggestion into practice I suggest reading this work, which is very illuminating and scientifically mature.